

Guia per a una comunicació no sexista

**Diputació
Barcelona**

#DibaOberta

Presentació

Marc Castells Berzosa

President de la Diputació de Barcelona

La comunicació és un element central en la relació de l'Administració amb la ciutadania i, també, en el mateix funcionament intern de les instàncies administratives. Per això, i perquè la igualtat de gènere constitueix un valor essencial de la cultura corporativa de la Diputació de Barcelona, una comunicació correcta, adequada i eficaç des de la perspectiva de gènere resulta imprescindible. Aconseguir aquest model de comunicació impecable i incliusiu passa no solament per la correcció gramatical exigible –en el benentès que el gènere gramatical no correspon al sexe biològic, motiu de disputes lingüístiques que el *Llibre d'estil de la Diputació de Barcelona* aclareix–, sinó també per la clara consciència que qualsevol comunicació, del tipus que sigui, ha de respondre a la voluntat d'integrar totes les persones sense discriminacions de cap mena. I és evident que la superació del sexisme arrelat durant segles d'imposició d'una mentalitat patriarcal ha de formar part de l'horitzó mental amb què el personal de la Diputació de Barcelona s'adreça a la ciutadania a la qual serveix. Per això em complau presentar aquesta guia destinada a orientar els treballadors i les treballadores de la Diputació en l'ús d'una comunicació no sexista.

Introducció

Si volem contribuir a crear una societat més justa i igualitària cal que ens la mirem amb uns altres ulls i que transformem la manera com l'expliquem. Per aconseguir-ho, els diversos llenguatges amb què ens comuniquem (oral i escrit, no verbal i audiovisual) hi juguen un paper fonamental.

La comunicació té el potencial de crear i legitimar narratives, actituds, comportaments i estils de vida, i ser un motor de canvi si és inclusiva. Les comunicacions d'una institució, així com els missatges que es transmeten als mitjans de comunicació, són eines molt efectives per contribuir a aquest canvi d'imaginari.

De fet, parlem de comunicació en lloc de llenguatge per emfatitzar el seu potencial de transmissió de missatges, valors i maneres de veure el món. Tot i que n'és un dels eixos destacats, incorporar la perspectiva de gènere en la comunicació no és només utilitzar un llenguatge inclusiu i no sexista. Es tracta de fer productes comunicatius que valorin la diferència en positiu i s'allunyin de l'androcentrisme i dels estereotips i dels rols sexistes.

Per tant, implica garantir que dones i homes estiguin igualment representats alhora que es fomenta el coneixement i la seva visió de la vida. Tothom ha d'aparèixer amb equilibri i en condicions d'igualtat en els actes organitzats per la Diputació de Barcelona i en tots els materials comunicatius, ja sigui en una notícia, una secció del web, una roda de premsa, una campanya institucional o una jornada. Cal tenir-ho en compte i planificar-ho estratègicament al llarg de tot el procés.

Aquesta guia és una eina de consulta on trobareu recomanacions per incorporar la perspectiva de gènere a la comunicació de la Diputació de Barcelona i exemples pràctics per aconseguir-ho.

La guia està estructurada en tres blocs comunicatius:

- La comunicació oral i escrita, entesa com la comunicació per mitjà d'un llenguatge parlat i d'un llenguatge escrit respectivament.
- La comunicació no verbal, entesa com la comunicació en què la informació es transmet sense recórrer al llenguatge parlat, especialment per mitjà de la mímica, la posició corporal, l'organització i ús de l'espai en la interacció, el llenguatge dels signes, elements paralingüístics, etc.
- La comunicació audiovisual, entesa com l'intercanvi de missatges entre persones a través d'un sistema tecnològic sonor o visual.

La guia també incorpora la legislació de referència, un glossari i les referències bibliogràfiques consultades.

Índex

01

Comunicació oral i escrita

Tan inacceptable és senyoreta com senyoret	7
Si saps que és una dona, o un conjunt de dones, adapta el discurs al gènere femení.....	7
Qui emplenarà i signarà el formulari?	9
Dones i homes, junts	10

02

Comunicació no verbal

No hem d'excloure les persones de les con- verses informals per raó de sexe.....	14
Hem d'evitar fer gestos paternalistes a la feina	15
No hem de mirar només els homes o només les dones quan parlem en públic.....	15

03

Comunicació audiovisual

Per què les eines d'assistència virtual han de ser només femenines? Superem estereotips!.....	16
Només els homes representen el conjunt social?	17
Les dones ocupen tots els espais professionals, no les encasellem!	17
O tot dones o tot homes? Equilibrem la seva aparició i les seves dimensions.....	18
Primer les dones? Primer els homes? No fem preferències, igualem la seva posició	18

04

Glossari	19
----------------	----

Legislació	23
------------------	----

Referències bibliogràfiques	25
-----------------------------------	----

01

Comunicació oral i escrita

Tan inacceptable és senyoreta com senyoret

L'estat civil és una dada irrellevant en gairebé tots els contextos.

✗ *Bon dia. Voldria parlar amb la senyoreta que s'encarrega de les subvencions. Ara no recordo com es diu...*

✓ *[Aquí no tenim ni senyorets ni senyorettes...] Ha de demanar per la senyora Rius, la responsable de les subvencions.*

✗ *Bon dia. Voldria parlar amb el senyoret que s'encarrega de les subvencions? Ara no recordo com es diu...*

Si saps que és una dona, o un conjunt de dones, adapta el discurs al gènere femení

El principi gramatical de la concordança ho exigeix.

Personalitza les comunicacions:

✗ *Anna Riudoms, arquitecte tècnic*

✓ *Anna Riudoms, arquitecta tècnica*

✗ *Benvolgut/uda directora*

✓ *Benvolguda directora*

Adequa el gènere d'adjectius i quantificadors al del nom:

✓ *Associació de Dones Investigadores i Tecnòlogues a Catalunya (<http://amit-cat.org/>)*

El que és rellevant és la identificació professional!

✗ *La dona que conduïa el bus va esquivar la moto*

✗ *La persona que conduïa el bus va esquivar la moto*

✓ *La conductora del bus va esquivar la moto*

Amb els noms invariables, cap problema!

La concordança amb l'article, l'adjectiu o altres especificadors ja determina clarament el sexe femení.

✓ **La fiscal general**

✓ **La cap administrativa**

✓ **Dues agents tributàries**

✓ **Algunes representants sindicals**

✓ **Unes quantes docents**

✓ **La gerent en funcions**

El sufix **-essa**, en regressió

Al diccionari normatiu (<http://dlc.iec.cat>), algunes d'aquestes formes femenines amb entrada pròpia remetent a les formes no marcades o acabades en *-a*: *advocadessa* a *advocada*, *jutgessa* a *jutge*, *metgessa* a *metge*, *consolessa* a *cònsol*, *poetessa* a *poeta*, *prioressa* a *priora*...

El sufix *-essa* ja no és productiu. A més, aquests femenins poden ser percebuts negativament, ja que fa anys s'associaven a l'acció 'dona de'.

✗ **La patgessa Estel!**

El mot *alcaldessa* s'ha de considerar, en aquests moments, una excepció; perquè, malgrat que en el diccionari normatiu remet a *alcalde*, la consolidació i l'ús generalitzat que té la forma femenina en l'àmbit de l'Administració local (juntament amb el fet que la terminació *-essa* està en recessió en el sentit de 'muller de') fa que s'hagi de considerar *alcaldessa* el mot preferent, mentre esperem que el diccionari el reconegui en pla d'igualtat amb la forma no marcada.

Qui emplenarà i signarà el formulari?

Has de preveure que pot ser un home o una dona. Com pots salvar la concordança? O com pots visibilitzar les dones?

Amb fórmules aptes per als dos gèneres:

✗ *Nascut/uda a*

✓ *Data de naixement:*

✗ *domiciliat/ada a*

✓ *Domicili: / que viu a*

✗ *proveït/ida amb el DNI núm.*

✓ *amb el DNI núm.*

✗ *el/la sol·licitant*

✓ *Cognoms i nom*

✗ *[el /la sotasignant]*

✓ *[signatura]*

✗ *Dades del signant de l'informe*

✓ *Dades de qui signa l'informe*

✗ *el/la demandant, el/la contractant, l'actor/a*

✓ *la part demandant, contractant, actora*

✗ *a petició de l'interessat*

✓ *a petició de la persona interessada*

No abuis dels mots *part* i *persona*.
No sempre són adequats!

I, si no pot ser, amb formes dobles abreujades:

De vegades només cal afegir o canviar una vocal:

✓ *Valoració del formador/a*
.....

✓ *Nom de l'alumne/a*

Si entre totes dues formes hi ha més difereNCIES, escriu la terminació femenina des de la vocal tònica, incloent-hi aquesta:

✗ *Núm. d'empleat/da*
.....

✓ *Núm. d'empleat/ada*

✗ *Usuari/a*
.....

✓ *Usuari/ària*

Fes servir la forma doble únicament per al substantiu:

✗ *Nom del/de la director/a artístic/a*
.....

✓ *Nom del director/a artístic de*

Si l'estalvi d'espai no és significatiu, escriu les dues formes senceres:

✗ *Soci/òcia núm.*
.....

✓ *Soci/sòcia núm.*

Dones i homes, junts

No sempre has d'utilitzar el masculí genèric. Sospesa avantatges i inconvenients, i decideix.

Per què pressuposes que són dones?

Excloure un sexe perpetua un estereotip de gènere.

✗ *Escola d'hostesses*
.....

✓ *Escola d'hostes i hostesses*

✗ *Col·legi d'Infermeres*
.....

✓ *Col·legi d'Infermeres i Infermers*

✗ *Formulari d'assignació de llevadores*
.....

✓ *Formulari d'assignació de llevadors/ores*

El que és rellevant és la identificació professional.

✗ *Les dones de la neteja*
.....

✓ *El personal de neteja*

Si fas servir el tractament recomanat en el llenguatge administratiu (vós, en comptes de vostè o vostès), t'estalviaràs tota distinció de gènere

✗ *El/la* convoquem a la reunió a fi que...

✓ *Els* convoquem a la reunió a fi que...

✗ *Els* escric per a informar-**los/les**

✓ *Us* escric per a informar-**vos**

Fes servir noms col·lectius i epicens

✗ Atenció sanitària **als i a les immigrants**

✓ Atenció sanitària a la **població** immigrant

✗ Els **treballadors/ores** interins

✓ El **personal** interí

✗ Els **professors i professores**

✗ Els **professors/ores**

✓ El **professorat**

✗ Els **electors i les electores**

✗ Els **electors/ores**

✓ L'**electorat**

✗ Desenvolupament **dels nens i nenes**

✓ Desenvolupament de l'**infant**
de 0 a 3 anys

✗ Atenció internacional a **les persones víctimes**

✓ Atenció internacional a la **víctima**

Fes servir indefinits, perífrasis i expressions despersonalitzades

- ✗ **Tots** es poden beneficiar dels avantatges socials
- ✗ **Tots i totes** es poden beneficiar dels avantatges socials
- ✓ **Tothom** es pot beneficiar dels avantatges socials

- ✗ **Els i les** vocals d'aquesta comissió no tenen vot de qualitat
- ✓ **Cap** vocal d'aquesta comissió no té vot de qualitat

- ✗ **Tots** els estudiants tenen dret a la beca?
- ✓ **Qualsevol** estudiant té dret a la beca

- ✗ Col·laboradors/dores
- ✓ Amb la col·laboració de

- ✗ Redactors/ores
- ✓ Redactat per

- ✗ Són competències dels directors i directores del centre planificar i dirigir les activitats acadèmiques i administratives
- ✓ Són competències de la direcció del centre planificar i dirigir les activitats acadèmiques i administratives

Fes servir formes dobles en salutacions de cartes, circulars, missatges de correu electrònic o a l'inici d'intervencions orals

- ✓ Senyores, senyors
- ✓ Benvolgudes i benvolguts col·legues
- ✓ Benvolguts socis i benvolgudes sòcies

Fes servir formes dobles en enunciatos o textos breus, quan vulguis emfasitzar la presència de dones

- ✓ Col·legi Oficial d'Infermeres i Infermers de Barcelona
- ✓ Pacte sobre drets de participació dels empleats i empleades públics en matèria de prevenció de riscos laborals Benvolgudes i benvolguts col·legues

**Però no diguis el que no vols dir!
O no caiguis en incoherències
semàntiques**

✗ *Junts i juntes ho aconseguirem!*

.....
És a dir, els homes, junts, per una banda, i les dones, juntes, per l'altra, ho aconseguirem? O ho aconseguirem tots barrejats, tots junts?

✗ *Persones treballadores*

.....
Que treballen molt?

✗ *Persones consumidores*

.....
Que consumeixen massa?

✗ *L'autoestima de l'adolescència*

.....
O l'autoestima dels adolescents?

Ni facis els textos difícils de pair

✗ *Les persones que són auxiliars tècnics, el 67% de les quals són dones, són el col·lectiu més nombrós*

.....
✓ *Els auxiliars tècnics, el 67% dels quals són dones, són el col·lectiu més nombrós*

✗ *Dos membres de la família són empleats o empleades públics: una advocada i un mestre*

.....
✓ *Dos membres de la família són empleats públics: una advocada i un mestre*

✗ *Abans d'iniciar la votació, els presidents o les presidentes, els secretaris o les secretàries, els o les vocals i els interventors o les interventores de les meses han d'estendre l'acta de constitució*

.....
✓ *Abans d'iniciar la votació, presidents, secretaris, vocals i interventors de les meses han d'estendre l'acta de constitució*

No hem d'excloure les persones de les converses informals per raó de sexe

02

Comunicació no verbal

Pot semblar tòpic, però està més present del que ens pensem. No acostuma a ser intencionat o fet amb mala fe, però és un costum que demostra manca de consideració i de respecte cap a les persones de l'altre sexe.

Hem d'evitar fer gestos paternalistes a la feina

Són gestos no necessàriament agressius sinó sovint basats en la manca de consideració professional. Denota poc respecte i voluntat de sotmetre els més dèbils.

×

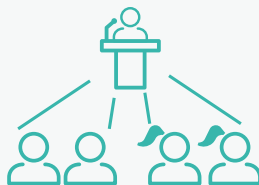
✓

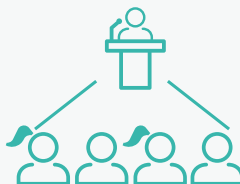
No hem de mirar només els homes o només les dones quan parlem en públic

Encara ens passa. Malgrat que pot ser un tic, cal evitar-ho.

×

✓

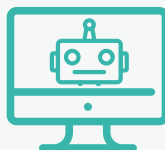
03

Comunicació audivisual

Per què les eines d'assistència virtual
han de ser només femenines?
Superem estereotips!

El sexe no ha de condicionar el creixement i la llibertat personals. Les eines d'assistència virtual amb veu de dona no deixen de ser un estereotip de dona servicial.

Només els homes representen el conjunt social?

Cal visibilitzar la diversitat apostant per imatges neutres o que representin la diversitat sexual i de gènere existent a la societat.

✘

✔

Les dones ocupen tots els espais professionals, no les encasellem!

Cal mostrar les dones i els homes en espais heterogenis, que potenciïn la participació de les dones en l'espai públic i la dels homes en l'àmbit privat.

✘

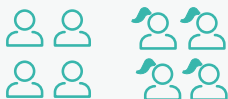
✔

O tot dones o tot homes? Equilibrem la seva aparició i les seves dimensions

Cal mostrar les dones i els homes de manera no segregada per raó de gènere.

✘

✔

Primer les dones? Primer els homes? No fem preferències, igualem la seva posició

Cal tenir en compte la ubicació i la mida de les figures femenines i masculines per evitar una representació desigual que situï les dones en un segon pla i fer atenció a altres elements (vestuari, il·luminació...) en les imatges o en representacions que se'n facin.

✘

✔

04

Glossari

Androcentrisme

Conjunt de valors dominants basats en una percepció centrada en normes masculines. Les societats androcèntriques són aquelles que situen l'home (blanc, heterosexual i de classe mitjana) com a referent que cal imitar i l'experiència del qual és interpretada com a universal, menyspreant i ocultant les experiències de les dones.

Economia lingüística

Principi segons el qual les llengües tendeixen a aconseguir la màxima eficàcia comunicativa amb el mínim esforç. Per exemple:

- La implementació de la prevenció d'uns hàbits poc saludables en matèria d'alimentació sempre serà menys costosa que els tractaments mèdics de les malalties posteriors que aquells poden causar o originar.
- Prevenir els hàbits alimentaris poc saludables costa menys que tractar les malalties que ocasionen.

Estereotips de gènere/sexistes

Imatges simplificades i construccions socials que atribueixen uns rols fixats sobre els comportaments pretesament «correctes» o «normals» de les persones en un context determinat en funció del sexe al qual pertanyen. Els estereotips de gènere són a la base de la discriminació entre homes i dones i contribueixen a justificar-los i a perpetuar-los.

Feminisme(s)

Doctrina, teoria i moviment social plural que propugna la consideració de les dones com a éssers humans complets, subjectes individuals de drets i deures. El feminisme té diverses orientacions i ideologies, però no s'ha d'oposar –com vulgarment es fa– al masclisme, ja que el masclisme representa una actitud de prepotència del mascle enfront de la femella, i aquest concepte no és l'oposat al feminisme.

Forma doble

Repetició dels noms, incloent-hi o no els determinants i els adjectius, en tots dos gèneres gramaticals. Aquest recurs es pot aplicar amb les formes senceres (*el treballador o la treballadora, els funcionaris i les funcionàries*) i amb les formes abreujades (*treballador/a, funcionaris/àries*).

Gènere

Construcció social i cultural basada en les diferències biològiques entre els sexes a partir de les quals s'assigna diferents característiques emocionals, intel·lectuals i comportamentals a dones i homes, variables segons la societat i l'època històrica. Pel fet de ser etiquetat com a «home» o «dona», cada subjecte és ubicat dins d'una categoria social: la «femenina» o la «masculina», a les quals corresponen uns determinats rols, obligacions, drets, etc.

Interseccionalitat

És una eina analítica per estudiar, entendre i respondre a les maneres en què el gènere es creua amb altres eixos (edat, ètnia, origen, classe social, orientació sexual i identitat de gènere, diversitat funcional, religió...) i com aquests encreuaments contribueixen a experiències d'opressió i privilegi.

Llenguatge no discriminatori

El llenguatge no discriminatori no admet cap distinció arbitrària respecte a una persona o col·lectivitat per raó de sexe, lloc de procedència, discapacitat, malaltia, condició social, ètnia, ideologia, edat, cultura, religió o opció sexual. (V. l'apartat 2.1, «Llenguatge no discriminatori», del *Llibre d'estil de la Diputació de Barcelona*.)

Masclisme

És el conjunt d'actituds, conductes, pràctiques socials i creences destinades a justificar i/o promoure el sosteniment d'actituds discriminatòries contra les dones i contra homes amb un comportament que no és adequadament «masculí».

Noms col·lectius

Els noms col·lectius designen amb la forma singular un conjunt d'individus. Per exemple: *professorat, alumnat, electorat, funcionariat, voluntariat, població, equip, gent, orquestra, associació, personal, plan-tilla, públic, ramat, jovent, eixam, govern, poble, tripulació*, etc. Noms epicens

Els noms epicens poden designar indife-rentment els individus mascles i femelles d'una espècie: *nadó, bebè, criatura, infant, víctima*, etc.

Noms i adjectius invariables respecte al gènere

Són els que, tot i mantenir una oposició de gènere, tenen una mateixa forma per al masculí i el femení. Únicament assenya-len el gènere d'una manera indirecta, per mitjà de la concordança: *És un bon can-tant / És una bona cantant*.

Patriarcat

És un concepte antropològic que descriu una organització social i cultural en què la totalitat de les relacions socials està estruc-turada pel domini de l'home.

Perspectiva de gènere

Fet de prendre en consideració de les dife-rències entre dones i homes en un àmbit o una activitat per a l'anàlisi, la planificació, el disseny i l'execució de polítiques, tenint en compte la manera en què les diverses actuacions, situacions i necessitats afecten les dones. La perspectiva de gènere permet visualitzar dones i homes en llur dimen-sió biològica, psicològica, històrica, social i cultural, i també permet trobar línies de reflexió i d'actuació per erradicar les desi-gualtats.

Ús sexista del llenguatge

S'entén per ús sexista del llenguatge el que menysté o desvalora un dels dos sexes.

Ús androcèntric del llenguatge

És el que fa difícil imaginar en un àmbit determinat la presència o l'actuació de les dones.

Apèndix

Legislació

Legislació internacional

- **UNESCO. Resolució 14.1 (1987).** Reunió 24, paràgraf 2, que estableix que s'haurà d'adoptar, en la redacció de tots els documents de treball de l'organització, una política encaminada a evitar, en la mesura del possible, l'ús de termes que es refereixen explícitament o implícita només a un sexe, excepte si es tracta de mesures positives a favor de la dona.
- **UNESCO. Resolució 10.9 (1989).** Reunió 25, paràgraf 3, que estableix que se seguiran elaborant directrius sobre l'ús d'un vocabulari que es refereixi explícitament a la dona i que se'n promourà la utilització als estats membres. També estableix que s'haurà de vetllar pel respecte d'aquestes directrius en totes les comunicacions, publicacions i documents de l'organització.

Legislació europea

- **Recomanació del Consell de Ministres (1990).** «Eliminació del llenguatge sexista», que considera que el llenguatge és un instrument essencial en la formació de la identitat social de cada persona. En aquesta recomanació es proposen tres mesures bàsiques als governs dels estats membres: a) incorporar iniciatives per a promoure un llenguatge no sexista; b) promoure l'ús d'una terminologia harmònica amb el principi d'igualtat entre sexes en els textos jurídics, educatius i de l'administració pública; c) fomentar la utilització d'un llenguatge lliure de sexisme en els mitjans de comunicació.

Legislació espanyola

- **Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes.** L'article 14, que regula els criteris generals d'actuació dels poders públics, estableix explícitament en el punt 11, la implantació d'un llenguatge no sexista en l'àmbit administratiu i el seu foment en la totalitat de les relacions socials, culturals i artístiques. L'article 28 de la llei també regula la necessitat d'incorporar el principi d'igualtat d'oportunitats en totes les accions dutes a terme en l'àmbit de la societat de la informació.
- **Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.** Aquesta llei dedica el capítol II a l'àmbit de la publicitat i els mitjans de comunicació.

Legislació catalana

- **Llei 17/2015, de 21 de juliol, d'igualtat efectiva de dones i homes.** L'article 3, que regula els principis d'actuació dels poders públics, estableix explícitament en el punt vuitè un ús no sexista ni estereotipat del llenguatge, «els poders públics [...] han de fer un ús no sexista del llenguatge, que eviti l'expressió de concepcions sexistes de la realitat i els usos androcèntrics i amb estereotips de gènere, i han de promoure un llenguatge respectuós amb les dones, amb les minories i amb totes les persones en general en l'atenció personal i en tota la documentació escrita, gràfica i audiovisual. Els poders públics han de formar el personal en l'ús respectuós i incliusiu de la llengua». A més, l'article 21, referent a la coeducació, estableix que l'alumnat haurà de formar-se en l'ús no sexista ni androcèntric del llenguatge.
- **Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a erradicar la violència masclista.** Aquesta llei dedica el capítol VI als mitjans de comunicació i fa especial èmfasi en els continguts relacionats amb la difusió de la violència masclista i en la necessitat d'un tractament no androcèntric ni sexista del llenguatge.

Referències bibliogràfiques

DIPUTACIÓ DE BARCELONA. «Llenguatge correcte i respectuós». A: Llibre d'estil de la Diputació de Barcelona. Barcelona:, 2016.

També disponible en línia a:
<http://llengua.diba.cat/sites/llengua.diba.cat/files/llibre_destil_de_la_diputacio_de_barcelona.pdf>

AJUNTAMENT DE BARCELONA. «Guia d'ús no sexista del llenguatge. 10 punts per visualitzar les dones en el llenguatge».

També disponible en línia a:
<<http://ajuntament.barcelona.cat/bcnantimasclista/ca/prevenir-i-actuar/guia-de-llenguatge-no-sexista>>

AJUNTAMENT DE TERRASSA «Llibre d'estil amb perspectiva de gènere»

BIBILONI, Gabriel. «Llengua, gènere i sexe» [en línia]. [s. d.] [Consulta: 20 juliol 2018]. Aquest article és una compilació dels set articles que van ser publicats a *L'Espira*, suplement cultural del *Diari de Balears* entre el 21 de març i el 25 d'abril de 2009. Publicat després en el llibre *Amb bones paraules*.

També disponible en línia a:
<<https://bibiloni.cat/textos/gener.html>>

Cercaterm [en línia]. Barcelona: TERMCAT, 2000.

<<http://www.termcat.cat/ca/Cercaterm>>

CONSELL DE L'AUDIOVISUAL DE CATALUNYA, INSTITUT CATALÀ DE LES DONES I COL·LEGI DE PERIODISTES DE CATALUNYA: Gènere i mitjans de comunicació. «Eines per visibilitzar les aportacions de les dones».

També disponible en línia a:
<http://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/docs/mco_manual_eines.pdf>

- GENERALITAT DE CATALUNYA. DEPARTAMENT DE CULTURA. DIRECCIÓ GENERAL DE POLÍTICA LINGÜÍSTICA. «Guia d'usos no sexistes de la llengua en els textos de l'Administració de la Generalitat de Catalunya». Barcelona, 2011.

També disponible en línia a:
<http://llengua.gencat.cat/permalink/c2f7c918-5382-11e4-8f3f-000c29cdf219>
- GENERALITAT VALENCIANA: «Gènere i comunicació. Llibre d'estil per al bon ús de la imatge de la dona en els mitjans de comunicació».

També disponible en línia a:
<http://www.inclusio.gva.es/documents/610706/162187124/G%C3%A9nere+i+comunicaci%C3%B3/c5453903-3cbb-44ee-bc4a-7f72e8f89be3>
- INSTITUT BALEAR DE LA DONA: «Llenguatge per la igualtat als mitjans de comunicació».

També disponible en línia a:
http://oficinaigualtat.uib.cat/digitalAssets/297/297561_llenguatge-per-la-igualtat-als-mitjans-de-comunicacio.pdf
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Diccionari de la llengua catalana*. 2a ed. [en línia]
<https://dlc.iec.cat/>
- INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS. *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona, 2016.
- OBSERVATORI DE LES DONES EN ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ: «Decàleg per a una millor representació de les dones en la comunicació». Amb la col·laboració de l'Institut Català de les Dones, la Diputació de Barcelona i el CAC.

També disponible en línia a:
<http://eina.observatoridelesdones.org/decalog-de-recomanacions/>
- PARLAMENT DE CATALUNYA; GENERALITAT DE CATALUNYA; UNIVERSITAT DE BARCELONA; GRUP D'ESTUDI DE LLENGÜES AMENAÇADES. «Acord sobre l'ús no sexista de la llengua» [en línia]. Barcelona, 7 octubre 2010.

També disponible en línia a:
<http://gela.cat/Document.pdf>
- SANJAUME, Margarida. «Balanz de l'Acord sobre l'ús no sexista de la llengua: anàlisi de textos parlamentaris» [en línia]. Text presentat a la Jornada Balanz del Document «Acord sobre l'ús no sexista de la llengua». Barcelona, 6 de novembre de 2013.

També disponible en línia a:
http://www.gela.cat/lib/exe/fetch.php?id=nous_textos_genere&cache=cache&media=balanc_acord_parlament.pdf
- SERRA, Montserrat. «El tractament del gènere en les denominacions d'oficis i càrrecs». A: *Confonem gènere i sexe?: Llenguatge no sexista: fenomen, límit i aplicació* [en línia]. Actes de la V Jornada de Llenguatge Jurídic i Administratiu Universitari (Universitat de Barcelona, 15 abril 2005). Barcelona: Universitat de Barcelona. Serveis Lingüístics, 2007.

També disponible en línia a:
http://www.ub.edu/sl/cilaj/actes/VJornada/7_Serra.pdf

- UNIVERSITAT AUTÒNOMA DE BARCELONA. SERVEI DE LLENGÜES I OBSERVATORI PER A LA IGUALTAT. Guia per a l'ús no sexista del llenguatge a la Universitat Autònoma de Barcelona. 2a ed., revisada i actualitzada. [Barcelona]: Servei de Publicacions de la UAB, 2011.

També disponible en línia a:

<http://www.uab.cat/Document/182/479/Guia_us_no_sexista_llenguatge2,0.pdf>

- UNIVERSITAT DE BARCELONA. «Ús no sexista de la llengua» [en línia]. A: *Criteris de la Universitat de Barcelona (CUB). Llibre d'estil*. Barcelona: Serveis Lingüístics.

També disponible en línia a:

<<http://www.ub.edu/cub/criteri.php?id=2510>>

- UNIVERSITAT POLITÈCNICA DE CATALUNYA. «Tractament del gènere» [en línia]. A: *Criteris lingüístics*. Barcelona.

També disponible en línia a:

<<http://www.ub.edu/cub/criteri.php?id=2510>>

- UNIVERSITAT POMPEU FABRA. GABINET LINGÜÍSTIC. «Recomanacions per a un ús no sexista del llenguatge». Barcelona: Universitat Pompeu Fabra.

També disponible en línia a:

<<https://www.upf.edu/web/gabinet-linguistic/recomanacions-per-a-un-us-no-sexista-del-llenguatge>>

**Diputació
Barcelona**

Àrea de Presidència